

*Sara Baase*

**Anarhistkinja bez pridjeva  
— Voltairine de Cleyre**

*„Bila je blještava kometa anarhističkog neba, brzo je sagorjela i svi su je brzo zaboravili, osim uskog kruga njezin suradnika koji su je voljeli i ostali joj vjerni dugo nakon njezine smrti. Uspomena na nju posjeduje sjaj legende.”*

Paul Avrich

Pokušaj li nabrojiti neke od velikih anarhista/kinja kasnog 19. i početka 20. stoljeća svakako ćeš spomenuti Emmu Goldman, Kropotkina, Proudhona, Benjamina Tuckera. O Voltairine de Cleyre (1866-1912) danas se ne zna baš puno. Bila je slobodna misliteljica, anarhistkinja i feministkinja. Kao govornica, bila je često na proputovanjima, pisala je pjesme, priče, eseje. Poznavala je mnoge poznate radikale i surađivala s njima. Svrha ovog članka je predstaviti de Cleyre i neka njezina važnija djela.

Rođena je u malom selu u državi Michigan 1866. S 13 godina njezina siromašna obitelj prisilila ju je na obrazovanje u kršćanskom samostanu. Prezirala je samostan u kojem su je tjerovali da ponavlja religijske dogme, iako uopće u njih nije vjerovala. Tada je donijela značajnu moralnu odluku: nikad neće lagati pa makar bila i osuđivana zbog toga. Ironično je da joj je prijetila osuda crkve, institucije koja bi morala učiti dijete da postupa iskreno i pravilno. Voltairine je kasnije o samostanu govorila kao o bolnom iskustvu koje je ostavilo „velike ožiljke na njenoj duši”.

Sa sedamnaest godina izašla je iz samostana i u potpunosti odbacila vjerske dogme i licemjerje. Bila je slobodna misliteljica iako nikada nije pročitala knjige koje bi joj pomogle da oformi svoje poglede i shvaćanja. U slijedećih 15 godina, de Cleyre je prihvatila, a zatim i odbacila mnoge varijante anarhističkih filozofija. Kao da je isprobavala komad po komad odjeće, pokušavajući odabrati onaj koji joj najbolje pristaje. Niti jedna varijanta nije joj u potpunosti odgovarala, pa je na kraju oblikovala svoju vlastitu. U svakom slučaju, otpor bilo kakvoj vrsti autoriteta i predanost slobodi bili su prisutni njen cijeli život.

Ubrzo nakon što je napustila samostan počela je održavati predavanja o slobodnoj misli. S devetnaest održala je predavanje o životnom djelu Thomasa Painea na Paineovom komemoracijskom skupu gdje je slušala govor Clarencea Darrowa o socijalizmu. Tako je prihvatila socijalizam, ali ga je odbacila nakon šest tjedana kada je napokon otkrila anarhizam. Kao i na Emmu Goldman, žrtve s Haymarketa izvršile su ogroman utjecaj na Voltairine i to je bio glavni poticaj njenom skretanju k anarhizmu. 1888. pridružila se anarhističkom pokretu strastveno se posvećujući ostvarivanju slobode do kraja svog života. Emma joj je rekla da se ljubav prema slobodi nikada ne može izmiriti s idejom slobodne države socijalizma.

Ubrzo je upoznala Benjamina Tuckera, anarhista individualista, urednika i izdavača „Liberty-a”, glavnog anarhističkog newslettera od 1881/1908. Individualisti su smatrali da su glavne institucije komercijalizma dobre, ali uglavnom postaju loše zbog miješanja države. Kasnije se Voltairine nije složila s ekonomskim idejama individualista, pa je prihvatila mutualizam. Smatrala je da je mutualizam, u kojem bi slobodna radnička udruženja ukinula postojanje poslodavaca, sinteza socijalizma i individualizma.

Postala je pacifistkinja i velika protivnica zatvora. Kako se već davno odrekla licemjerja nije tužila čovjeka koji je pokušao izvesti atentat na nju. Komentirala je da „i socijalizam i komunizam zahtijevaju određeni stupanj uprave koja može stvoriti više propisa nego što je dosljedno idealu anarhizma; individualizam i mutualizam koji počivaju na temeljima siromaštva uključuju razvoj kontrole privatnosti, a sve to zajedno ne odgovara mojoj ideji slobode.” I što je ostalo? Jednostavno anarhizam, „anarhizam bez ikakvih pridjeva i dodataka”, kao što je to rekao španjolski anarhist Fernando Tarrida del Marmol kada je tražio veću toleranciju između različitih anarhističkih frakcija. Također je poticala toleranciju među

različitim metodama i načinima ostvarivanja slobode jer su se anarhisti na početku stoljeća sukobljavali oko nenasilnih metoda i konfrontacijske taktike.

Rekla je: „*Pitate za metodu? Da li pitate proljeće za njenu metodu? Što je potrebnije sunce ili kiša? Da, i sunce i kiša su kontradiktorni, jedno uništava drugo, ali iz te destrukcije izrasta cvijeće. . . Sve su metode pitanje individualne mogućnosti i odluke, trebali bi upotrijebiti vlastite sposobnosti za ono u čemu smo najbolji i izabrati one metode koje odgovaraju nama samima*”. Stala je i u obranu onih koji odaberu ubojstvo ugnjetavačkih i okrutnih vladinih dužnosnika. Smatrala je da su oni plemeniti i uzvišeni u svojim idealima, ali su ih korupcija i nepravda kojom su okruženi natjerali na nasilna djela.

Jedan od najboljih eseja Voltairine de Cleyre je „*Anarchism*” objavljen 1901. godine. Tu ona definira anarhizam kao slobodu od prisile. Uzima u obzir da anarhist mora usvojiti neka gledišta ekonomije. U ovom prekrasnom eseju opisuje distinktivna gledišta četiri glavne ekonomske potkategorije anarhizma: komunista, socijalista, individualista, mutulista i objašnjava zašto su se, gdje i kada razvili. Smatra da razlike među njima ovise više o povijesti i kulturi, nego o njihovom naučno utvrđenom porijeklu. Individualizam se, npr. dobro uklapa u društvo bez povijesti klasnog sukoba gdje današnji radnik može postati sutrašnji poslodavac i gdje je moto zemlje: „*Gospodin pomaže onima koji pomažu sebi*.”

Smatrala je da „*ne postoji ništa neanarhističko u ovim potkategorijama tako dugo dok element prisile ne obavezuje osobe koje ne žele ostati u zajednici s čijim se ekonomskim uređenjem ne slažu*”.

U njenom drugom eseju „*Anarchism and American traditions*” nastojala je pokazati da su anarhisti i borci protiv autoriteta bili osnivači Amerike. Esej uključuje i snažan napad na vladinu kontrolu sistema obrazovanja. Vjerojatno pretjeruje kada govori o anarhističkim korijenima osnivača, ali njen stil i citati Jeffersonove Deklaracije nezavisnosti čine zanimljiv materijal za današnje anarhiste. Argumenti koje je upotrijebila za obrazovanje relevantni su i vrijede danas isto kao i u kasnom 18. st. i 1908. god. kada je napisala ovaj članak. Naglašava činjenicu da djecu u javnim školama uče bitkama američke revolucije, ali ne i njenim idealima.

Važno je naglasiti rad Voltairine de Cleyre kao pjesnikinje. Bila je izvanredna govornica i neumorna spisateljica unatoč nepovoljnim financijskim okolnostima koje su je prisiljavale da puno radi i unatoč duboko nesretnom životu koji uključuje nekoliko pokušaja suicida, zamalo fatalne smrti od metka atentatora i nesretnih ljubavnih afera, stvorila je stotinjak pjesama, eseja i priča u svom prekratkome životu. Njezini suradnici su je hvalili zbog elegancije i stilske ljepote njenih tekstova i po mišljenju Paula Avricha (autora njene biografije) Voltairine posjeduje značajniji literarni talent nego bilo koji američki anarhist, premašujući čak i Berkmana, Goldmanove i Tuckera. Emma je smatrala da se Voltairinina proza razlikuje savršenom jasnoćom misli i originalnim izrazom. „Nažalost samo jedna zbirka njezinih radova nazvana „*The selected works of Voltairine de Cleyre*” kojoj je urednik bio Berkman objavljena je u *Mother Earth* 1914. godine.

Najvažnija tema njezinih govora bila je ravnopravnost spolova. Ustvari njezin cijeli život bio je revolt protiv sistema muške dominacije i koji je poput svih ostalih oblika tiranije i eksploatacije bio potpuno u suprotnosti s njezinim anarhističkim duhom. Zbog toga i nije čudno što je neobična i izvanredna žena poput nje bila feministkinja. Jedna od njenih omiljenih tema bilo je pitanje braka. Iako je cijnila ljubav potpuno je odbacila formalni brak, a udanu ženu smatrala je okovanim robom.

Zanimljivo je reći da se Emma Goldman i Voltairine nisu baš dobro slagale u privatnom životu, ali su se poštovale intelektualno. U svojoj komemoraciji posvećenoj Voltairine Emma piše: „. . . *izniman duh. . . rođena u nekom siromašnom gradiću, u siromaštvu je*

*provela i cijeli svoj život i samo ju je velika snaga volje izvukla iz živog blata, osvijetlila njen duh od mraka praznovjerja, okrenula je svoje lice suncu i prihvatila veliki ideal koji je odlučno širila po svakom kutiću svoje zemlje . . . Da, američko tlo ponekad stvori doista posebne plodove.”*

Anarhistička biblioteka

Anti-Copyright

31. 05. 2012.



Sara Baase

Anarhistkinja bez pridjeva – Voltairine de Cleyre

<http://www.stocitas.org/voltairine%20de%20cleyre.htm>

<http://anarhisticka-biblioteka.net>